

Seisoene.

Engela van Rooyen. Kaapstad: Tafelberg. 2005. 378 pp. ISBN 0-62404-261-8.

Hierdie outobiografiese vertelling begin met "Meisie" (Met 'n eie siekpens: jeugherinneringe (1994)) se dertigste verjaarsdag en gee rekenskap van vyf-en-dertig jaar in die lewe van 'n predikantsvrou, ma, ouma en skrywer. Dit begin op 11 Augustus 1969 in Bert se tweede gemeente, "'n Wes-Transvaalse standplaas". Die predikantspaar het drie kinders: Siska, Jon en Lieke. Siska prakseer 'n "Gelik, liewe Mamma"-kaartjie en deel vertroulik mee dat Jon nog 47c skuld vir sy helfte van die konfytpotjie, maar "...ek is so jammer ek mag nie vir Mamma sê wat dit gekos het nie". Die vierde kind, Kosie, word op Kimberley gebore. Daarna word Bert kapelaan, eers op Grahamstad en daarna op Potchefstroom. Na aftrede verhuis hulle na Pretoria.

Op haar ouers se tiende troudagherdenking roep Siska geskok uit: "Drie kinders in tien jaar!" Die skrywer se kommentaar hierop is: "Dis toe nogal nie die grootste kuns nie, maar dat ons, dat enige twee, so lank by mekaar kan bly"(56). Uiteindelik word die "by mekaar bly" natuurlik nog veel langer.

Die ironiserende skrywerstem is deurgaans hoorbaar, soms met ligte selfspot, dan weer met opregte deernis soos vir die "lesbiese meisietjie" wat kom aanklop, verwese omdat haar maat van baie jare gaan trou: "So 'n skreiende verdriet begryp ek nie, maar dit maak dit nie ongeldig nie"(98).

Daar is egter implisiete kritiek teenoor die ma van 'n dienspligtige wat skryf hoe die kind haar "geterriseer" het: "Ek wil nie die kind sleg maak nie maar ek dink u moet dit weet. Om hom beter te verstaan." Die ma versoek dat Rafael "tog nie met sy eerste naweekpas huis toe moet kom nie, die wasgoed sal haar te swaar val en haar man wil

nie hê sy moet haar vermoei nie”, maar “Sê vir hom ons het hom nog lief weens al die bitter trane en siekte wat hy my al veroorsaak het” (112).

Met grootdoenerige aanstellerigheid is daar ook min geduld, soos met dié van “twee menere uit Pretoria” wat namens die Beplanningsraad vir Buitestedelike Gebiede die moontlikheid van elektrisiteitsvoorsiening by die Wes-Transvaalse “toringposisie” kom ondersoek en “slap van vernaamheid en verveling hul gebedjiede elmboë op die tafel laat rus” (22).

Die kleiner verleenthede en vreugdes waarmee enige ouer of opvoeder sal kan identifiseer, maak die teks toeganklik en plesierig-leesbaar. Die beskrywing van die aanpassings by elke nuwe werksomgewing kon moontlik bietjie ingekort gewees het aangesien die sentrale problematiek nie noemenswaardig wissel nie: hoe kom alles gedaan sonder dat ’n vrou in die proses ondergaan? Immers probeer die skrywer haar man in alles ondersteun en vier kinders met liefde en sorg (en darem ook met die hulp van die getroue Meeme) grootkry. Intussen lees sy wyd, handel haar honneurstudie af en skryf omvangryk en baie suksesvol. Haar bydrae tot die gesinsinkomste blyk onmisbaar te wees.

Die roman boei egter bowenal omdat die skrywer midde-in haar onderskeie rolle as predikantsvrou en ma, dogter van verswakte ouers en nog vele meer, eksplisiet of implisiet antwoorde probeer gee op vrae soos: Hoe deurleef ’n mens die donker depressietye van ’n andersinds baie ondersteunende lewensmaat? Hoe dra jy jou volwasse seun deur die haas ondraaglike trauma van sy pragtige vrou (“Ag, my beauty” (324)) se onomkeerbare breinbeserings ná ’n motorongeluk? Hoe help jy met die versorging van sy twee onverwags “moederlose” kinders? Hoe skryf jy teen tyd in – maar meestal sonder tyd – ’n roman soos

Vuur op die horison, waarvoor daar nege jaar lank navorsing gedoen is, om betyds gereed te wees vir die Anglo-Boereoorlogherdenking? Hoe, dus, “doen jy maar gewoon” terwyl die lewenstorme om jou woed?

Interessant is talle, skynbaar terloopse, verwysings na belangrike oomblikke en gebeure in die wêreld en in Suid-Afrika in die loop van dié besondere meer as dertig jaar. Bert gaan as kapelaan grens toe tydens die “Bosoorlog” en skryf vir sy gesin; daar is verwysings na die uitspraak van die Wêreldhof oor Suidwes-Afrika (56), die omverwerping van die Caetano-bewind in Portugal en Frelimo wat oorneem (118), die onttrekking van die weermag uit die suide van Angola (145) en die sluipmoord op Chris Hani (262), om maar enkeles te noem. Die outobiografie word dus tot ’n mate ook dokumentêre roman.

Talle verwysings na die eie skryfwerk verleen ’n boeiende blik op die skryfamp met sy buitengewone eise. Goeie resensies, trefferverkope en suksesse in die voorskryfmark word sonder valse bescheidenheid, maar ook sonder ’n sweem van selfverheffing, genoem. Aan die ander kant word ongunstiger resensies, kritiek van keurders en tye van “skrywersonmag” ook onbevange gedeel. Die byna bomenslike volharding te midde van lewenskrisisse en die kompromislose strewe na die absolute integriteit van die eindproduk lok deurgaans bewondering en verwondering uit.

Die skrywer se besondere ingesteldheid op die natuur val op. Sy het immers opgegroeï met die “Grootrivier” se gerusstelende geruis in haar ore. Al die natuurelemente en “seisoene” word in die vertelling betrek, asook diere en voëls – van veldhaas tot vleiloerie – bome, plante en blomme. Sodoende word ’n besonder geloofwaardige milieu vir die “lewenseisoene” geskep.

In 'n sekere sin is hierdie die verhaal van 'n gewone vrou. Sy sê self: "Plek-plek is dit nie veel meer nie as 'n afspraakboek ingevul met huishoudelike besonderhede (356). Maar uiteindelik is hierdie geen "gewone" vrou nie, maar 'n opvallend belese, besinnende mens en skrywer wat geloofwaardig kan beweer: "Ek het nooit 'n groot lewe gehad nie, maar ek kan alles daarin gebruik" (320).

En wanneer jy as toenemend meelevende leser met jammerte moet groet, verstaan jy die motto uit Louis Couperus se *Op reis beter*: "Toch was het leven druk binne deze muren..."

Annette Jordaan

Universiteit van Pretoria, Pretoria